

Popiół i pamięć. 1946

Teatr Czevo

W tym roku mija 70-ta rocznica pacyfikacji białoruskich wsi przez zbrojny oddział PAS NZW dowodzony przez kpt. R. Rajsa ps. „Bury”. Aktorzy Joanna Troc oraz Tomasz Taranta przeczytają fragmenty informacji o ustaleniach końcowych śledztwa prowadzonego przez IPN, w sprawie pozbawienia życia 79 osób – mieszkańców powiatu Bielsk Podlaski, dokonanych w okresie od dnia 29.01 do 02.02.1946 r. oraz wspomnień mieszkańców pacyfikowanych wsi. Relacje świadków tych tragicznych wydarzeń, były spisywane na początku lat 90-tych przez dziennikarzy tygodnika Białorusinów w Polsce „Niwa”.

U hetym hodzie spaŭniajecca 70 hadoŭ z dnia pacyfikacyi biełaruskich wiosak zbrojnym addziełam PAS NZW pad kamandawańniem kapitana Ramualda Rajsa ps. "Bury". Akciory Joanna Troc i Tamaš Taranta pračytajuć frahmienty infarmacyi ab vynikach kančatkovaha rassliedavańnia, praviedzienyja Instytutam Nacyjanalnaj Pamiaci, pra zaboystva 79 čalaviek - žycharoŭ rajona Bielsk Padlaski , zdziejsnienyja ũ pieryjad z 29.01 pa 2.02.1946 hoda i ũspaminy žycharoŭ pacyfikawanych wiosak. Apoviedy sviedkaŭ hetych trahičnych padziej, byli zapisanyja ũ pačatku 90 - ch hadoŭ žurnalistami štotydniovika bielarusaŭ u Polšcy «Niva».

Apošnija Świedki

Grupa teatralna z Muzeum Białoruskiego / Teatralnaja hrupa z Biełaruskaha Muzieja

Spektakl powstał na podstawie książki białoruskiej noblistki Światłany Aleksijewicz. To historie osób, które jako dzieci przeżyły II Wojnę Światową na ziemiach białoruskich. To obrazy, słowa, zapachy, których nie da się wymazać z pamięci. „Widziałem rzeczy, których nie powinienem był oglądać. Żaden człowiek nie powinien ich oglądać. A ja byłem małym dzieckiem...” – mówi jeden z bohaterów spektaklu. Autorka dotarła do historii wstrząsających, głęboko schowanych, bardzo intymnych. Natomiast młodzi aktorzy, postanowili zbudować z tych opowieści spektakl.

Spektakl byŭ stvorany na asnovie knihi biełaruskaj piśmiennicy Sviatlany Aleksijevič. Heta historyi ludziej, jakija budučy dziećmi pierażyli ũ Biełarusi Druhuju susvietnuju vajnu. Heta vobrazy, slovy, pachi, jakija niemahčyma vykinuć z pamiaci. "Ja bačyŭ toje, čaho nie pavinien byŭ bačyć. Nivodzin čalaviek nie pavinien takoha bačyć. A ja byŭ małym dziciom..." - havoryć adzin z hierojaŭ spiektakla. Autarka sabrała historyi hłyboka schavanyja, wielmi asabistyja. Maładyja akciory z Teatru pry Biełaruskim Muziei ũ Hajnaŭcy, vyrašyli stvaryć z hetych historyj spiektakl.

Czasy second-hand

Teatr Dramatyczny w Mohylewie / Dramatyčný Teatr u Mahilovie

Kilka monologów, opowiadających o życiu człowieka po upadku Związku Radzieckiego. Noblistka Swietłana Aleksijewicz próbuje uchwycić ślady. Pytania nie dotyczą socjalizmu, lecz miłości, zazdrości, dzieciństwa, starości. Muzyki, tańca, fryzur. "Nie przestaję się dziwić jak interesujące jest zwykłe ludzkie życie. Niekończąca się liczba ludzkich prawd... Na przestrzeni ponad siedemdziesięciu lat w laboratorium marksizmu-leninizmu wyhodowano oddzielny rodzaj ludzki - homo soveticus. Myślę, że znam tego człowieka. On - to ja. To moi przyjaciele, znajomi, rodzice "- mówi pisarka.

Niekalki manałohaŭ, jakija raspaviadajuć pra žyccio čaławieka pasła raspadu SSSR. Swiatłana Aleksijevič pasprabawała zachawać slady. Pytanni jaje byli nie pra sacyjalizm, a pra kachannie, reŭnaść, dziacinstva, staraść. Pra muzyku, tancy, pryčoski. "Nie stamlajusia zdiŭlaccu tamu, jak cikawa zvyčajnaje čaławiečaje žyccio. Biaskoncaja kolkasć čaławiečych praŭd... Za siemdziesiat z lišnim hadoŭ u łabaratoryi marksizmu-leninizmu vyvieli asobny čaławiečy vid - homo soveticus. Mnie zdajecca, ja wiedaju hetaha čaławieka. Jon - heta ja. Heta maje znajomyja, siabry, bački."- kaža sama pišmiennica.

Dzivosnyja awantury panou Kublickaha dy Zabłockaha

Teatr Lalek w Mohylewie / Lalečny Teatr u Mahilovie

„A cóż to byli za panowie! Ileż to guzów pozbięrali na swoje głowy! A wszystko to przez humory, próżność, niedorzeczne dziwactwa. Nie dziwo, że u obydwu gospodarstwa zupełnie podupadły – ni kurczęcia, ni prosięcia, ni chleba, ni zboża. Została się tylko na spółkę uboga chatka, portrety przodków i niewielki zagonek rzepy w ogrodzie.” Tymi słowami rozpoczyna się spektakl-groteska o życiu dwóch szlachciców, którzy stali się zakładnikami własnych ambicji. Aby nie przepaść, powinni zrobić jakikolwiek dobry uczynek. Ale czy pozwoli im na to własny honor?

„O toż byli pany! Kolki huzoŭ pazarablali na swaje hoławy! I ūsio praz fanaberyju, prahawitasć, niedarečnyja dziwactvy. Nie dziŭna, što haspadarka ū abodvuch zyšlasia na ništo — ni kurčaci, ni parasiaci, ni chleba, a ni kaliva. Zastałasia na dwaich adna ūbohaja chacinka, partrety prodkaŭ dy niewialičkaja dzialanka repy na aharodzie.” Takimi słowami pačynajecca spiektakl-awantura, ab žycci dwuch šlachciukoŭ, jakija stali zakładnikami svaich ambicyj. Kab nie zahinuć jany pavinny zrabić jaki-niebudź dobry ūčynak. Ci dazvolić im heta ich honar?

Ptuška-ciahnik-patefon

Teatr Busy

Czy wiecie co się stanie, gdy do pracowni krawieckiej mamy wejdą dwie małe dziewczynki? Rozpoczną się dziwy, cuda, przedmiotów przeobrażenia! Stara maszyna do szycia stanie się pociągiem i... podwodną łódką, a tkaniny - morzem,

pudełeczka na guziki zaczną śpiewać, pojawią się nagle motyle, ptaki, rybki... Jednym słowem zabawa i podróż w krainę bajki! Po przedstawieniu wspólnie się pobawimy, potańczymy i pośpiewamy!

A vy viedajecie, što adbuddziecca, kali da mamy u majsterniu pryjduć pahulać dzvie maleńkija dziaŭčynki? Pačnucca dzivosy i pieraŭtvarenni! Staraja mašynka na chvilinu stanie pojezdam, i padłodkaj, roznakalarovyja tkaniny - moram, skarbonki s huzikami pačnuć spiavać, zjaviacca matylki, ptuški, rybki. Słovam, heta budzie sapraŭdnaja hulnia i padarožža u krainu kazak! Pasla spiektaklu my razam pahulajem, patančym i paspiavajem!

Stojki ałavianny sałdacik

Teatr Busy

Baśń muzyczna na motywach utworu Andersena. Historia o prawdziwej miłości i odwadze opowiadana lalkami i żywym akompaniamentem skrzypiec, dzwonków, pozytywek i przeróżnych magicznych szkatulek. Zabrzmią zarówno wojskowe marsze jak i liryczne romanse. Baśń mądra i piękna, jak wszystkie historie Andersena. Po przedstawieniu odbędą się zabawy teatralne oraz warsztaty z aktorkami Teatru Busy z Mińska.

Mużychnaja kazka pa matyvach tvoru Andersena. Čaroŭnaja kazka, jakuju raspaviadajuć skrypka, lalki dy łastaŭki. Historyja sapraŭdnaha kachannia, advahi j pryhodaŭ ałaviannaha sałdacika, jaki staŭ hałoŭnym hierojem maleńkaj, ale wielmi prahożaj kazki. Kazka napoŭniena żyvym hučanniem muzyčnych skarbonak, zvanočkaŭ, barabana j skrypki, jakija hrajut maršy, liryčnyja ramansy i inšyja staradaŭnija miełodyi.

Bieżeńcy

Grupa teatralna z Muzeum Białoruskiego / Teatralnaja hrupa z Biełaruskaha Muzieja

„Bieżeńcy” – Spektakl w wykonaniu młodzieży z Grupy Teatralnej z Muzeum Białoruskiego w Hajnówce. To w 1915 roku, w ramach taktyki spalonej ziemi, rozpoczęła się wojenna tułaczka naszych pradziadów w głąb Imperium Rosyjskiego. Doświadczyli głodu, epidemii, wszechobecnej śmierci. Stało się to tematem spektaklu, wyreżyserowanego przez Joannę Troc – założycielkę Teatru Czrevo. Scenariusz powstał na podstawie książki „Bieżeńcy”, autorstwa Bożeny Diemjaniuk. Przekładu na język podlaski – gwara, którą posługują się w większości Białorusini na Podlasiu – dokonał Jan Maksymiuk.

U 1915 hodzie, u mieżach taktyki “spalenaj ziamli”, pačalisia vajennyja błukaŭni našych pradziadaŭ u hłyb Rasiejskaj impieryi. Jany spaznali hoład, epidemii, usiudyisnuju śmierć. Reżysior – Joanna Troc – zasnavałnica Teatru Czrevo, instruktar i mastacki apiekun Teatralnaj Hrupy, jakaja dziejničaje pry Biełaruskim

Muziei ũ Hajnaŭcy. Scenar stvorany pa knizie "Biežancy" Boženy Diemjaniuk. Pierakład na padlaškiju movu (dyjalekt, jakim paŭhoŭvajecca bałšynia biełarusaŭ Polščy) zrabiŭ Jan Maksimiuk.

Ja j u poli verboju roŭta

Teatr Czrevo

Monodram powstał z inspiracji tradycyjną kulturą Białorusinów Podlasia. Za kanwę spektaklu posłużył tekst Oksany Zabużko „Bajka o kalinowej fujarce”. Główną postacią monodramu jest Maria – starsza, wiejska kobieta, której życie obfitowało w szereg osobistych dramatów. Wielkanocne bicie cerkiewnych dzwonów na powrót przynosi permanentne przeżycie trajektorii popełnionego w młodości grzechu, który wedle zbiorowej karmy doprowadził do tragicznej utraty córek, a szczególnie hołubionej Hanusi.

Manadrama była natchniona tradycyjną kulturą Białorusinów Podlasia. Asnovaj spektaklu staŭ tekst Oksany Zabużko „Kazka pra kalinavuju flejtu”. Hałounaja postać manadramy - Maryja - starejšaja viaskovaja žančyna, žycio jakoj było poŭnym asabistychnych dram. Vialikodnyja carkoŭnyja zvany viartajuć joj pastajannuju trajektoriju pierażyvańnia, zdziejsnienaha joju ũ maladości hrachu, jaki ũ adpaviednaści z ahulnym losam pryviou da trahičnaj hibieli dačok, asabliva kachanaj Hanusi.

Dziady. Bresckaja krepasć

Akademicki Teatr Dramatyczny w Brześciu / Bierasciejski Akademičny Teatr Dramy

„Dziady” Adama Mickiewicza to część naszej wspólnej historii polsko - białoruskiej, w której tożsamość nie jest tym, co dane, ale tym, co konstruujemy. Gdzie naród jest złożonym organizmem, którego poszczególne części tworzą siatkę napięć, decydującą o tym, kim jesteśmy. Osnową fabuły jest śledztwo prowadzone przez carskiego senatora Nowosilcowa w jednej z małych miejscowości na Polesiu, mające na celu wykrycie inicjatorów rzekomego spisku przeciw carowi.

"Dziady" Adama Mickieviča - častka našaj ahulnaj polska-biełaruskaj historyi, u jakoj tojesnaść - heta nie toje, što dadziena, a toje, što my stvarjem. Toje, dzie nacyja ũjaŭlaje saboj skladany arhanizm, asobnyja častki jakoha ũtvarajuć sietku napružańniau, vyrašajučy pra toje, chto my josć. Asnovaj siužetu "Dziady Bierasciejskija" zjaŭliajecca dasledavańnie, praviedzienaje carskim senataram Navasilcavym ũ adnym z małych haradkoŭ Palessia, z metaj vyjavić inicyjatarau mierkavanaj zmovy suprać cara.

Vovčok Movčok

Teatr Czrevo

Zabawna, wzruszająca, a jednocześnie wprowadzająca w autentyczny świat flory i fauny Puszczy Białowieskiej opowieść o przyjaźni, miłości i wolności, okraszona muzyką na żywo, piosenkami i obrazami Puszczy. Usłyszymy ją w wykonaniu aktorów Teatru Czrevo. Scenariusz autorstwa Dagmary Widanow – literatki oraz przewodniczki po Puszczy Białowieskiej, powstał na podstawie bajki Bogdana Dudko „Wilczek Milczek”, wydanej przez Fundację „Biała Wieża”. Podczas festiwalowego czytania będzie ją można usłyszeć w przekładzie Jana Maksymiuka na podlaski dialekt języka białoruskiego.

Smiešnaja, kranalnaja, i ũ toj Źa čas pradstaŭlajučaja sapraŭdny sviet flory i fauny BielavieŹskaj puščy historyja pra siabrouštva, kachannie i svabodu. UpryhoŹana Źyvoj muzykaj, piesniami i vobrazami lesu. Historyju pačujem u vykananni akcioraŭ Teatra Czrevo. Scenar Dagmary Widanow – pišmieńnicy i ekskursavoda pa BielavieŹskaj puščy - byŭ stworany pa kazcy Bahdana Dudko "Vilček Milček", vydadzienaj Fondam "Bielaja VieŹa". Padčas festyvalnaha czytannia historyju pačujem u pierakladzie Jana Maksimiuka na padlaski dyjalekt bielaruskaj movy.